

Ako som sa stala pani
LEWISOVOU

— ROMÁN —

*Nepravdepodobný príbeh lásky
medzi Joy Davidmanovou
a C. S. Lewisom*

PATTI CALLAHANOVÁ

i527.net
vydavateľstvo

Copyright © 2018 by Patti Callahan Henry

Originally published in English under the title *Becoming Mrs. Lewis*
by arrangement with Thomas Nelson,
a division of HarperCollins Christian Publishing, Inc.
All rights reserved.

Všetky práva vyhradené. Bez predchádzajúceho písomného povolenia vydavateľa nesmie byť žiadna časť publikácie reprodukováaná, uložená do vyhľadávacieho systému alebo prenášaná v akejkoľvek forme či akýmkoľvek spôsobom – napríklad elektronicky, kopírovaním, nahrávaním. Výnimkou sú krátke citácie recenzií v tlačenej podobe.

Slovenské vydanie:
Copyright © i527.net, s.r.o., 2020
www.i527.net

ISBN 978-80-89822-55-3

*S velkou láskou venované
Joy a Jackovi*

PREDSLOV

*„Nevolali by ste ma,
keby som ja nebol volal vás.“*

Aslan, Strieborná stolička, C. S. Lewis

1926

Bronx, New York

Hneď na začiatku nás spojil Veľký lev. Teraz je mi to už jasné. Zblížili sme sa vďaka tej dravej a zároveň nežnej šelme; zblížili sme sa pomaly, nevyhnutne, naprieč časom a ponad oceán. Zblížili sme sa naprieč obranným hradbám, ktoré sme si vo svojich životoch vybudovali. Nechystal sa nám to uľahčiť – nikdy to nerobil.

Bolo to v lete roku 1926. Môj malý brat Howie mal vtedy sedem rokov a ja jedenásť. Kľakla som si k jeho posteli a jemne som mu zatriasla ramenom.

„Poďme,“ zašepkala som. „Už spia.“

V ten deň som sa domov vrátila s vysvedčením, na ktorom v dlhom rade jednotiek vytlačených na bavlnenom papieri nezmazateľne vyčnievala jediná dvojka.

„Otec.“ Dotkla som sa jeho ramena a on zodvihol zrak od písomiek, ktoré práve hodnotil. Práce svojich študentov známkoval červenou ceruzkou. „Tu je moje vysvedčenie.“

Prešiel ho očami za okuliarmi, ktoré mal na konci nosa a pripomínali jeho ukrajinských predkov. Do Ameriky prišiel ešte ako dieťa a pri vstupe mu na Ellis Islande zmenili meno z Yosefa

na Josepha. Postavil sa oproti mne a zodvihol ruku. Mohla som ustúpiť; vedela som, čo bude nasledovať v rodine, ktorá kládla najväčší dôraz na asimiláciu a výsledky.

Jeho otvorená dlaň bleskovo preletela priestorom medzi nami – ten priestor bol plný radostného očakávania, že moje výsledky prijme a pochváli ma za ne – a dopadla na ľavé líce; keď narazila koža na kožu, ozvalo sa tľapnutie, ktoré mi bolo dôverne známe. Hlavou mi trhlo doprava. Úder štípal ako vždy; dosť dlho na to, aby som ho cítila počas celého slovného bičovania, ktoré po ňom nasledovalo. „Lajdácka práca nemá v našej rodine miesto.“

Nie, v našej rodine naozaj nemala miesto. *Absolútne* v nej nemala miesto. Hoci som mala len jedenásť rokov, bola som už v prvom ročníku na strednej škole. Vedela som, čo sa odo mňa očakáva: musím sa viac snažiť, byť lepšia a prekonať všetky príkoria, až kým nakoniec nenájdem cestu k úspechu a nedokážem, že za to stojím.

V noci som však s Howiem prežívala tajné chvíle. Za tmy sa vo svojej izbe postavil, pričom jeho malé tenisky sa mu zamotali do plachty. Usmial sa na mňa. „Topánky už mám obuté. Som pripravený.“

Potlačila som smiech a chytila ho za ruku. Nehybne sme stáli a počúvali, či okrem vlastného dýchania nezačujeme aj cudzie. Nič.

„Poďme,“ povedala som a on svoju drobnú ruku vložil do mojej: dôveroval mi.

Z hnedej pieskovcovej budovy sme sa vykradli na prázdne ulice Bronxu. Zápch vlhkých odpadkov, typický pre celé mesto, bol rovnako odpudivý ako smrad v metre. Chodníky boli ako temné rieky, pouličné lampy žiarili ako malé mesiace a vysoké budovy nás chránili od okolitého sveta. Mesto bolo tiché a v túto poľnočnú hodinu pôsobilo zdanlivo bezpečným dojmom. S Howiem sme sa vydali na výpravu; chceli sme vyslobodiť ďalšie zvieratá, ktoré ľudia uväznili v klietkach a nútili ich správať sa zdvorilo vo svete, ktorému nerozumejú. Chceli sme vyslobodiť ďalších obyvateľov zoologickej záhrady v Bronxu.

O niekoľko minút sme dorazili k bráne na ulici Fordham Road a ako vždy sme sa na chvíľu zastavili, aby sme potichu

hľadeli na Rockefellerovu fontánu – na tri poschodia mramorových sôch detí sediacych v mušliach; na morské panny, ktoré ich držali na zdvihnutých rukách; na obrovského hada omotaného okolo masívneho hlavného stĺpa; na hada s otvorenými ústami pripravenými zahryznúť sa. Voda zvrchu padala ako dážď a naše kroky a šepot v nej zanikali. Prešli sme k malej diere na opačnej strane oplotenia a prešmykli sme sa cez ňu.

Naše spoločné tajné cesty do polnočnej zoolologickej záhrady sme milovali – milovali sme domček pre papagáje a množstvo pestrofarebných tvorov, ktoré sa v ňom nachádzali; milovali sme hrocha prezývaného Peter Veľký; lietajúce líšky; terárium, v ktorom sa to hemžilo neprirodzenými a zároveň strašidelnými tvorami. Návštevy nám boli odmenou za to, že sme znášali život vo svojej rodine, ale zároveň aj prejavom vzbury. Rieka Bronx River pretekala priamo cez pozemok zoolologickej záhrady; hadiaca sa temná voda vyzerala ako ďalšie živé zviera, ktoré sem preniklo, rozdelilo záhradu na polovicu a potom ušlo. Voda predsa cestu von poznala.

No a potom tu bol leví brloh; to ohradené, temné a zalesnené územie. Ťahalo ma to tam, akoby mi tie zvery patrili alebo akoby som ja patrila im.

„Sultán.“ Môj hlas sa niesol nocou. „Boudin Maid.“

Oba levy berberské pobehli vpred. Blížili sa k ohrade: na zem kládli laby a pod srstou sa im napínali nebezpečné svaly. Obklopovala ich aura veľkoleposti – akoby už svoj osud pochopili a s nesmiernou dôstojnosťou ho aj prijali. Hrivy mali pôsobivé a husté ako stromy v lese. Ponorila som sa do nekonečného vesmíru ich obrovských jantárových očí a ony mi dovolili, ba dokonca ma vyzvali k tomu, aby som pomedzi železné mreže natiahla ruku a prsty ponorila do ich srsti. Prirodzená dravosť z nich už dávno vyprchala a ja som pocítila spriaznenosť, z ktorej sa mi rozochvela hrud'

Opätovovali môj pohľad, príjemnou váhou mi tlačili na dlaň a ja som vedela, že život v zajatí im zničil duše.

„Mrzí ma to,“ šepkala som zakaždým. „Mali sme byť slobodní.“

ČASŤ PRVÁ

AMERIKA

*Ak chceš poraziť temnotu naokolo,
musíš najprv poraziť temnotu vo svojom vnútri.*

Aslan, Dobrodružstvá lode Ranný pútnik, C. S. Lewis

PRVÁ KAPITOLA

Začať odznova, musím začať odznova
Ja, ktorá som v ohni začala toľké lásky

Sonet I, Joy Davidmanová

1946

Ossining, štát New York

Existuje nespočetné množstvo spôsobov, ako sa zamilovať, a ja som svoje neúspešné vzťahy začínala na mnoho rôznych spôsobov. Tentoraz som sa napríklad rozhodla vyskúšať manželstvo.

Svet sa dokáže zmeniť v jedinej chvíli. Mnohokrát som videla, ako ľudia žijú svoj každodenný život v presvedčení, že už odhalili jeho tajomstvo. Videla som, ako sa ukrývajú v jeho bezpečí. Neexistuje však spôsob, ako tajomstvo života odhaliť – alebo presnejšie, neexistuje spôsob, ako ho odhaliť bez toho, aby pritom netrpelo naše srdce. Vtedy som to už mala vedieť; mala som byť na to pripravená.

„Joy.“ Billov hlas znel v telefóne tak roztrasene, až som si myslela, že havaroval alebo sa mu stalo ešte čosi horšie. „Opäť som v koncoch a neviem, čo mám robiť. Neviem, kam mám ísť.“

„Bill.“ Čierne plastové slúchadlo som si oprela medzi ucho a rameno, a kým som na hrudi natriasala nášho malého Douglasa, hrubá šnúra sa hojdala. „Zhlboka sa nadýchni. Všetko bude

v poriadku. Vracia sa ti ten starý strach. Ale nie si vo vojne. Si v bezpečí.“

„Ale ja sa *nemám* dobre, Joy. Už to neznesiem.“ Úzkosť mu rozbila hlas na kúsky, ale rozumela som tomu. Mohla som ho prehovoriť, aby sa na konci toho útesu otočil, tak ako som to urobila už niekoľkokrát. Kým sa to skončí, možno sa opije, ale dokážem ho upokojiť.

„Poď domov, Pudlík môj. Len poď domov.“ Použila som prezývku, ktorou sme sa oslovovali; rovnako sme volali aj naše deti. Teraz som ho volala domov.

„Nevrátim sa domov, Joy. Nie som si istý, či sa ešte vôbec niekedy vrátim.“

„Bill!“ Myslela som si, že možno zložil, ale potom som počula jeho ťažký dych, jeho nádych a výdych. Znelo to, akoby sa z neho niekto nasilu snažil vytlačiť život. A potom sa v slúchadle rozľahol ten dlhý a prenikavý tón, ktorý znamenal, že predsa len zložil. Prenikol mi až dovnútra, až k srdcu, v ktorom sa nachádzal môj vlastný strach – strach v mojom vnútri trpezlivo vyčkával a bol pripravený kedykoľvek zaútočiť.

„Nie!“ zakričala som do hlučej linky.

Číslo do Billovej práce som poznala naspamäť a volala som mu znova a znova. Telefón však vyzváňal zbytočne a ja som si donekonečna ako mantru opakovala jediné slovo: „Zodvihni, zodvihni, zodvihni.“ Akoby som s tým čokoľvek mohla robiť, odtiaľto, z našej kuchyne, opretá o drez oblepený limetkovozeleným linoleom. Nakoniec som to vzdala. Nemohla som s tým urobiť nič. Nemohla som deti nechať tak a ísť ho hľadať. Auto si zobral on a mne nemal kto pomôcť. Nevedela som ani to, kde by som ho hľadala; mohol byť v niektorom bare, ale v New Yorku ich boli stovky.

Bola som sama, a tak som nevyhnutne dospela k názoru, že všetko je to moja chyba. To ja som naliehala na to, aby sme sa z mesta presťahovali na toto osamelé a príšerné miesto, ďaleko od kolegov spisovateľov a všetkých vydavateľov. To ja som uverila, že nikdy nebudem poetkou ani spisovateľkou, priateľkou ani milenkou. Budem už len manželkou a matkou. Presťahovaním som sa zúfalo

snažila o to, aby sa Bill prestal stretávať s tou blondínou z Manhattanu. V zúfalstve človek uverí, že hlúpe nápady sú tie najlepšie.

Bol s inou ženou a len predstieral, že sa zrútil? Celkom nepravdepodobné to nebolo, ale na druhej strane aj jeho šialenstvo malo svoje hranice.

Alebo možno nemalo.

Náš dom v údolí Hudson Valley, na samom konci predmestia menom Ossing v štáte New York, bol vlastne len malým dreveným príbytkom. Nazývali sme ho Maple Lodge, teda Javorová lóža. Dom mal šikmú strechu a pri každom pohybe ktoréhokoľvek člena našej malej rodiny celý vŕzgal. Mohol to byť Bill, naše batoloľa Davy, ktoré sa často správalo ako nekontrolovateľná jadrová bomba, alebo Douglas; ten bol tiež ešte maličký. Pod váhou toho neustáleho pohybu sa často zdalo, že sa rúcajú samotné základy toho domu. Mala som tridsaťjeden rokov, bola som obklopená knihami, dvoma mačkami a dvoma synmi a cítila som sa rovnako stará ako ten dom.

Chýbali mi priatelia, rýchly a inšpiratívny život vo veľkomeste, oslavy organizované vydavateľmi a klebety z literárnych kruhov. Chýbali mi susedia. Chýbala som sama sebe.

Noc obklopila nielen mňa, ale aj oboch mojich synov. Temnota tlačila na okenice strašidelnou silou. Douglas, ten Douglas s hrivou hnedých kučierok a lícami farby jablák, zadriemal a z úst mu visela flaštička s teplým mliekom; Davy zas po drevenej podlahe ťahal hračkárske nákladné autá a nevšimal si škrabance, ktoré po sebe zanechávali.

Chodila som po dome a cítila čoraz väčšiu paniku. Čakala som, kým sa Bill ozve. Kliala som. Kričala. Päťou som udierala do mäkkých vankúšov na ošúchanom gauči. Keď som chlapcov nakrmila a okúpala, zatelefonovala som rodičom a niekoľkým priateľom – neozval sa im. Ako dlho bude preč? Čo ak sa nám minie jedlo? Najbližší obchod bol od nás vzdialený celé kilometre.

„Upokoj sa,“ opakovala som si neustále. „Nestalo sa mu to prvýkrát.“ Bola to pravda: neustále nad nami visela hrozba ďalšieho zrútenia. Nezažila som to najhoršie z nich; to, ktoré prišlo

po tom, čo krátko bojoval v španielskej občianskej vojne. Vtedy, skôr ako sme sa spoznali, sa pokúsil o to, čoho som sa bála najviac – o samovraždu. Traumy, ktoré si z vojny priniesol, mu ničili dušu a viac ich už nedokázal niesť.

Akoby to mohlo pomôcť, predstavila som si Billa vo chvíli, keď som ho stretla – toho zapáleného mladého muža, ktorý bol členom Ligy amerických spisovateľov. Videla som pred sebou jeho chudú postavu, široký úsmev a husté fúzy. Jeho odvaha a idealizmus ma okamžite upútali, tento muž sa predsa neváhal dobrovoľne prihlásiť a ísť bojovať do ďalekej krajiny, v ktorej zúrila vojna. Neskôr som sa ešte viac zamilovala do toho istého šarmantného muža, ktorého som počula hrať na gitare v kluboch vo štvrti Greenwich Village.

Naša vášeň mi vyrazila dych, šokovala ma tým, aká bola náhla; ako sa naše telá a mysle navzájom našli. Keď sme sa stretli, bol ženatý, ale uistoval ma, že to nikdy nebolo naozaj. Nie je to také ako medzi tebou a mnou, opakoval. Svadbu sme mali v umeleckej kolónii MacDowell tri dni po tom, čo sa oficiálne rozviedol – chceli sme tým dať najavo svoj zväzok, ale aj oddanosť umeniu. Dvaja spisovatelia. Jedno manželstvo. Jeden život. A práve ten zápal a idealizmus ho teraz trhal na kusy, ovládol mu myseľ a priviedol ho naspäť k fľaške.

Blížila sa poľnoc, stála som nad kolískou nášho spoločného dieťaťa a srdce mi v hrudi tlklo ako šialené. Pre záchranu svojho manžela som nemohla urobiť nič, absolútne *nič*. Odvaha ma opustila; ego sa mi rozpadlo.

Pravdepodobne prvýkrát v živote som sa úprimne nadýchla a padla na kolená s takou silou, že ma od toho nárazu rozboleli celé nohy. Sklonila som hlavu a slzy mi stekali do kútikov úst. Modlila som sa, prosila som o pomoc.

Modlila som sa! K Bohu?

V Boha som neverila. Bola som ateistka.

Aj tak som však kľáčala na kolenách.

Počas toho, ako ma ovládal nesmierny strach a volala som o pomoc, v malej praskline mojej duše uvidel prefikáný Lev svoju

príležitosť a zjavil sa Boh; vstúpil do puklín v mojom srdci; akoby už dlho čakal na to, ako sa doň dostane. Zalialo ma teplo; prehnala sa mnou vlna pokoja. Prvýkrát v celom svojom dovtedajšom živote som sa cítila poznaná a milovaná. Jasne som si uvedomovala, že je so mnou, aj že so mnou vždy bol.

Zjavenie netrvalo dlho, určite kratšie ako minútu. Zároveň však trvalo navždy: čas ako súslednosť jednotlivých momentov prestal existovať; jestvoval len ako večnosť. Zmizla hranica medzi mojím telom a okolím, medzi srdcom a dušou, medzi strachom a pokojom. Ozývala sa vo mne len jeho milujúca prítomnosť.

Tep sa upokojil a slzy prestali tiecť. Naklonila som sa dopredu a mokré líce som položila na podlahu. „Prečo si tak dlho čakal? A prečo som tak dlho čakala ja?“ Spočinula som v tichu a potom som sa opýtala: „A čo teraz?“

Neodpovedal. Nebolo to tak – nebolo žiadneho hlasu, ale aj tak som v sebe našla silu na to, aby som sa postavila; aby som sa na svoje deti pozrela s vďakou; aby som počkala, čo sa bude diať ďalej.

V tej chvíli sa Boh nepostaral o to, aby bolo zrazu všetko v poriadku, ale o to predsa ani nešlo. Stále som nevedela, kde je Bill, stále som sa bála o jeho život, ale Ktosi, podľa všetkého môj Stvoriteľ, bol v tom všetkom so mnou. Ten Ktosi bol rovnako skutočný ako moji spiaci synovia, ako búrka búšiaci do okien, ako moje kolená na drevenej podlahe.

Bill sa nakoniec po tom, čo sa túlal ulicami a spíjal do bezvedomia, dotackal k taxíku, ktorý ho tesne pred úsvitom priviezol domov. Keď vstúpil do dverí, chytila som mu do dlaní tvár a zacítila zápach tej prekliatej pálenky. Povedala som mu, že ho milujem a teraz už viem, že existuje Boh, ktorý nás miluje oboch; slúbila som mu, že to spolu zvládneme.

Roky plynuli a na našom konferenčnom stolíku pribúdali knihy o histórii a filozofii, náboženské knihy a rôzne pamflety; stále sme však nevedeli uchopiť zážitok, o ktorom som vedela, že bol taký

skutočný ako tlkot môjho srdca. Ak Boh existoval – a ja som si bola absolútne istá, že áno –, ako sa na svete zjavil? Ako, ak vôbec, mám k nemu pristupovať? Alebo bol ten zážitok len zábleskom pochopenia, ktorý však nič nemenil? Nešlo koniec koncov o náboženský prerod; bolo to len pochopenie, že existuje čosi väčšie. Chcela som vedieť viac. A viac.

V jedno jarné popoludnie, po tom, čo sme sa presťahovali do rozľahlého domu na farme v Staatsburgu v štáte New York, ležalo na kuchynskom stole tri roky staré vydanie mesačníka *Atlantic Monthly* z roku 1946, ktoré Bill používal ako podložku pod hrnček s kávou. Hrnček som odsunula, a kým deti spali, prelistovala som si ho. Nakoniec moju pozornosť upútal článok profesora z Beloit College menom Chad Walsh. Jeho text mal názov *Apoštol ku skeptikom* a dopodrobna sa venoval istému C. S. Lewisovi – tento muž pôsobiaci na univerzite v Oxforde bol ateistom, ktorý našiel svoju vieru. O autorovi som, samozrejme, počula, dokonca som prečítala aj jeho diela *Pútnikov návrat* a *Veľký rozvod* – v oboch sa nachádzala tichá pravda, ktorú som sa ešte len učila načúvať. Zahrĺbila som sa do článku a zo sústredeného čítania príbehu o autorovi a učiteľovi, ktorý si cestu k americkému čitateľovi našiel vďaka jasným a pochopiteľným vetám, logike a intelektuálnemu obsahu, ma vytrhlo až Douglasovo volanie.

Čoskoro som prečítala všetko, čo Lewis napísal – išlo o vyše tucet kníh vrátane tenkej novely, v ktorej som našla takú dávku satiry, že ma múdrosť obsiahnutá v príbehu priťahovala znova a znova: *Rady skúseného diabla*.

„Bill.“ Zodvihla som Lewisovu knihu *Veľký rozvod*, ktorú som opäť čítala. Práve sme večerali a obaja chlapi sa babrali so špagetami na tanieri. „Tento človek nám môže pomôcť nájsť odpovede na niektoré naše otázky.“

„Je to možné,“ zamrmlal. Ešte pred skončením večere si zapálil cigaretu, oprel sa a hľadel na mňa cez okuliare, ktoré nemali rám. „Hoci si nemyslím, drahý Pudlík, že existuje niekto, kto má odpovede na *naše* otázky.“

Bill mal vo svojej racionalite pravdu – uveriť v akéhokoľvek boha nebolo len tak. Každý filozofický aj náboženský smer má na božstvo vlastný pohľad, ktorý som nevedela uchopiť. Bola som už odhodlaná hľadanie ukončiť a ohromný zážitok s Bohom navždy uložiť do veľkej krabice s ostatnými chybami. Teda až kým som sa nespojila s profesorom Walshom, autorom článku. Až kým som ho nepožiadala, aby mi porozprával o C. S. Lewisovi.

Profesor Walsh Lewisa navštívil v Oxforde a istý čas strávil v jeho spoločnosti. Na základe článku práve pracoval na knihe s rovnakým názvom a odpovedal mi. „Napíšte pánovi Lewisovi,“ navrhol. „Veľmi rád píše listy a miluje diskusiu.“

A tak – tri roky po mojom pokornom nočnom zážitku; po troch rokoch čítania a štúdia, návštev u Anonymných alkoholikov a rozhovorov; a po tom, čo sme sa stali členmi presbyteriánskej cirkvi – sa zrodil nápad: napíšeme list C. S. Lewisovi; list plný našich otázok, našich dilem a našich pochybností o Kristovi, v ktorého zjavne veril.

DRUHÁ KAPITOLA

*Otvor svoje dvere, inak to meškajúce srdce
Zhynie v chladnej noci; otvor svoje dvere*

Sonet XLIV, Joy Davidmanová

1950

Nezačína sa azda takmer všetko slovami? *Na počiatku bolo slovo* – táto pravda sa dokonca spomína aj v Biblii. A tak sa začalo aj moje priateľstvo s Lewisom.

Zišla som zo svojej pracovne na poschodí a v studený januárový deň som kráčala k schránke. V mysli mi naraz bežali dva myšlienkové pochody: Čo navarím na večeru? A ako svet o niekoľko mesiacov prijme môj druhý román *Plačúci záliv*?

Kým som kráčala k poštovej schránke, pod topánkami mi praskala zmrznutá tráva; potom som ju otvorila. Zatiaľ čo som si prezerala poštu, srdce mi bilo dvojnásobnou rýchlosťou. Navrchu celej hĺby účtov, listov a nového čísla časopisu *Presbyterian Life* bol list z anglického Oxfordu. V ruke som držala bielu obálku so známkou leteckej pošty, na ktorej sa nachádzal mladý kráľ Juraj z profilu a s korunou nad hlavou. Spiatočná adresa napísaná v ľavom hornom rohu šikmým a úzkym písmom oznamovala, že odosielateľom bol istý *C. S. Lewis*.

Konečne odpovedal. Prstom v rukavici som prešla po jeho mene a v hrudi mi ako skorý jarný kvet vyklíčila nádej. Potrebovala

som jeho radu – myslela som si, že moja nová viera ma zachráni, ale namiesto toho vo mne zasiala neistotou. A C. S. Lewis predsa poznal *pravdu*. Alebo som prinajmenšom dúfala, že ju pozná.

Zatvorila som kovovú schránku, do snehu s buchotom padli cencúle; obálku som si strčila do vrecka kabáta a po ľadovom chodníku som sa vydala späť do domu. Zachytila som hlasy oboch synov plné sťažností a pozrela som sa na náš biely dom a verandu, ktorá sa tiahla po celej jeho prednej strane – bola ako oáza pred vstupom. Zelené okenice sa otvárali ako očné tiene bledej ženy a odhaľovali dušu tohto domu – kedysi čistú, ale teraz zahalenú závojom hnevu a frustrácie.

Vchodové dvere boli otvorené a vybehol z nich štvorročný Douglas; šesťročný Davy mu bol v päťách.

„Je to moje. Vráť mi to!“ zakričal Davy, ktorý bol od svojho mladšieho brata len o niekoľko centimetrov vyšší. Hnedé vlasy mal od zápasenia a hrania rozstrapatené. Strčil do Douglasa, potom si ma však obaja všimli a prestali, akoby som sa objavila z ničoho nič.

„Mamka,“ pribehol ku mne Douglas, objal ma okolo mäkkých bedier a tvár si schoval do záhybov môjho kabáta. „Davy ma kopol do nohy,“ nariekal. „Potom ma strčil na zem a posadil sa na mňa. Príliš na mňa tlačil.“

Ach, akí boli títo chlapi, ktorých Boh stvoril, rôzni.

Sklonila som sa, uhladila Douglasove vlasy a pobozkala ho na líce. Práve v takýchto chvíľach mi išlo srdce puknúť od lásky k deťom, ktoré sme spolu s Billom priviedli na svet. Davyho pružné telo a nesmierna energia pochádzali od Billa, ale Douglasova citlivosť na zlé správanie bola typická pre mňa. Ešte sa nenaučil skrývať svoje pocity tak ako ja.

„To sú všetko hlúposti.“ Pohládila som Davyho po vlasoch a chytila Douglasa za ruku. „Poďme dovnútra, dáme si horúcu čokoládu.“

„Áno,“ povedal naradostene Davy a vbehol do domu.

Vo vrečku ma celý čas páľil list. *Počkaj*, hovorila som si. *Počkaj*. Čakanie na ten moment a radosť z neho sú niekedy zo všetkého najlepšie.

Davy preletel cez vchodové dvere, no neurobil to bez toho, aby nenaštvál Topsyho, ktorý teraz zaštekal, akoby nás chcel varovať pred hrozným votrelcom, čo na nás vnútri striehol.

„Buď ticho, ty prachovka,“ zvolala som, „alebo ma začne mrziť, že som ťa zachránila.“ Vo vstupnej hale som prekročila kopu hračkárskych nákladných áut a Topsy mi bol stále v päťach. V tom čase sme už mali hromadu rôznych zvierat – štyri mačky, dvoch psov a vtáka. Davy chcel teraz ešte aj hada.

Bill bol vo svojej prerobenej pracovni v podkroví a písal na stroji tak rýchlo, ako len vládol. Pracoval na svojom druhom románe, aby sme mohli zaplatiť účty, ktoré sa hromadili a ich kopa bola pomaly väčšia ako hĺbka snehu, čo mal čoskoro napadnúť. Krik, štekot a buchot ho museli z písania vytrhnúť; zrazu totiž stál dole pri schodoch.

Douglas sa skrčil, ale chytila som ho za ruku. „Neboj sa,“ upokojovala som ho pošepky. „Ocko nebude kričať. Už sa cíti lepšie.“

Bill mal ruky bezvládne spustené pri tele a pôsobil porazenec-kým dojmom. Často vyzeral ako vyschnutý strom. Husté tmavé vlasy mal začesané dolava a vyzerali ako obrovská vlna, ktorá sa však z akéhosi dôvodu zlomila. Už nejaký čas nepil a jeho slovné útoky ustali. Dvanásť krokov Anonymných alkoholikov mu pomohlo, rovnako ako aj duchovné heslá a zodpovednosť pred celou skupinou.

Ukázal na prevrátený košík s knihami z knižnice, ktorý bol položený vedľa dverí, a okuliare bez rámu si potisol do očí. „Mohli by ste to všetko pozbierať a dať naspäť do košíka?“

„Áno, poklad. Urobím to.“

Fľochla som po ňom pohľadom. Modrú košeľu mal pokrčenú a zapnutú nakrivo. Modré rifle mu boli príliš voľné; posledné mesiace bol pod tlakom a schudol. Ja som medzičasom, naopak, pribrala – a vraj život je fér.

„Snažil som sa písať, Joy. Ale v tomto dome plnom zmätku sa nemôžem poriadne sústrediť.“

„Psi. Deti.“ Pokúsila som sa naňho usmiať. „Je to náročná kombinácia.“ Prešla som do kuchyne. Nechcela som dať šancu hnevu – hádka, ku ktorej mohlo dôjsť, by bola len opakovaním

stoviek predchádzajúcich konfliktov a na to som nemala náladu. Vo vrecku som predsa mala list a s ním aj záblesk nádeje.

Davy vyliezol na stoličku a usadil sa pri starom drevenom stole. Zložil si ruky a čakal. Striasla som zo seba kabát a zavesila ho na vešiak pri dverách. Poštu som položila na kuchynský stôl. Okrem listu; ten som si chcela najprv prečítať. Chcela som niečo, čo bude len moje, hoci len na chvíľu. Stiahla som si rukavice a strčila ich do vrecka, aby si list nikto ani náhodou nevšimol. Holé ruky som zaborila do hromady špinavého riadu, ktorý sa nazbieral v umývadle a ktorý bol len ďalším dôkazom toho, že ako žena si v domácnosti neviem dať rady. Našla som panvicu, na ktorej boli zvyšky paradajkovej polievky zo včerajšej večere.

Tento dom pre mňa kedysi predstavoval naplnenie všetkých snov. Keď vyšiel Billov román *Alej nočných mór* a natočili podľa neho film, v ktorom hral hlavnú úlohu Tyrone Powers, zrazu sme mali prvýkrát v živote obrovské množstvo peňazí. Bolo ich akurát dosť na to, aby sme si kúpili tento kúsok farmy. Nevedeli sme, že vždy nie je dobré, keď sa plnia sny. V príbehoch to tak predsa nebolo.

Otočila som sa k Davymu a hlas som mala plný predstieranej radosti. „Možno dnes bude snežiť. Nebolo by to skvelé?“

„Áno,“ prikývol. Kýval nohami hore a dole a udieral do spodnej strany stola.

Bill vošiel do kuchyne a mlčky v nej postával. Pozoroval ma pri čistení panvice.

„Ďalšie účty,“ povedal popri tom, ako sa prehrabával v pošte. „Úžasné.“

Cítila som na sebe jeho pohľad a vedela som, že láska z neho rozhodne nesála. Láska zmizla, ale každý deň som sa sústredila na to, čo ostalo. Priateľstvo? Obdiv? Istota? V tej chvíli to bol skôr hnev. Zodvihla som umytú panvicu a utrela ju zelenou utierkou, ktorá bola prevesená cez umývadlo; potom som sa naňho s úsmevom otočila. „Dáš si horúcu čokoládu?“

„Iste.“ Posadil sa na stoličku vedľa Davyho. „Mamka nás zahreje.“

Otvorila som starú chladničku – ktorá bola skôr bielou rakvou ako chladničkou – a hľadela som na prázdne poličky. Zvädnutý šalát, otvorená plechovka paradajkovej polievky zo včerajšej večere, mlieko, vajčička a hrniec mletého hovädzieho, ktoré stmavlo a teraz vyzeralo hnedo a pokazene. Potrebovala som zísť do obchodu, to však znamenalo, že tým zabijem celé popoludnie a nebudem písať. Moja nálada sa podobala na to pokazené mäso a ja som sa nenávidela kvôli sebeckosti, ktorej viac záležalo na stranách a na písaní ako na tom, čo bude moja rodina jesť. Nevedela som, ako to zmeniť, ale pravdou je, že som sa snažila.

Sledovala som, ako v hrnci pomaly zovrelo mlieko; potom som ako vo sne do peny nasypala čokoládu. Za oknom začali padať prvé vločky, ukladali sa na okenné dosky a vzápätí sa topili; bol to zázrak prírody, ktorý ma pohladil na srdci. Na nízkom konári sa hojдало krmidlo pre vtáky; pristál na ňom jeden drobný kardinál a obrátil na mňa svoje čierne oko. Každá jednoduchá maličkosť na krátku chvíľu vyžarovala neuveriteľnú krásu, každodenné milosrdenstvo.

Rozpustenú dobrotu som práve nalievala do troch hrnčekov, keď vtom do kuchyne vbehol Douglas.

„Zabudla si na mňa?“ opýtal sa s rukami vystretými nad hlavou, akoby sa chystal vzlietnuť.

„Ale nie, ty môj veľký chlapec. Nezabudla som na teba.“

Zišli sme sa pri stole: moji traja chlapci a ja. Všetci mali v rukách hrnčeky s čokoládou a ja šálku čaju. Prialo som si, aby som im navrch pochúťky mohla dať šľahačku. Prečo na mňa každodennosť môjho života niekedy pôsobila tak obmedzujúco, keď práve tá každodennosť bola *všetkým*?

Mala som aj inú rodinu: moji rodičia boli ešte stále nažive, hoci v dohľadnom čase som ich neplánovala navštíviť. Brat pracoval v meste ako psychoterapeut, ale vídala som sa s ním iba zriedka. Odhliadnuc od našej novej komunity združenej okolo presbyteriánskej cirkvi bola práve *toto* moja rodina.

Tam, na našom pozemku v štáte New York, ale ďaleko od samotného New Yorku, som sa cítila od okolitého sveta izolovaná.

Aj tak som však počúvala správy: Truman bol prezidentom, neustále sa hovorilo o jadrovej bombe – čo sme spustili tým, že sa nám podarilo rozštípiť atóm? Reči o apokalypse boli všade. Vo svete literatúry Faulkner práve získal Nobelovu cenu.

„Ďakujem, mamka.“ Davyho hlas ma vrátil do reality.

Usmiala som sa naňho a na jeho čokoládové fúzy a potom som sa opäť pozrela na Billa. Oprel sa a vystrel. Vyzeral dosť dobre, pôsobil dojomom „mýtického dokonalého manžela“. Práve tak som ho raz nazvala ešte v čase, keď sme sa do seba len zamilúvali. Niekedy som rozmýšľala nad tým, ako ma vníma teraz, ale môj inštinkt volajúci po prežití nenechával veľa priestoru na márnopraktne myšlienky. Dlhé a husté hnedé vlasy som mala zachytené v jednoduchom voľnom uzle. Ak som vôbec bola pekná, tak skôr staromódne. Uvedomovala som si to. Merala som necelých šesťdesiat centimetrov a s veľkými hnedými očami som rozhodne nepatrila medzi tie očarujúce krásavice, po ktorých muži hvízdajú. Bola som pekná skôr tým príjemným spôsobom; ak som sa snažila, vedela som byť atraktívna, ale v poslednom čase som to robila zriedka. Ale Bill? Bol elegantný a veľmi rád to o sebe počúval; pochádzal z rodiny južanských plantážnikov z Virgínie a bolo to na ňom vidieť.

Preložil si jednu nohu cez druhú a usmial sa na mňa tým nesúmerným úsmevom, ktorý po ňom zdedil Douglas. „Dnes večer o pol ôsmej idem na stretnutie Anonymných alkoholikov. Pôjdeš so mnou?“

„Dnes nie. Myslím, že ostanem doma s chlapcami a pozašívam im veci na zimu.“

Pod stolom som zaťala päste a čakala výčitku, ktorá však neprišla. S úľavou som vydýchla. Bill sa postavil a vystrel sa s revom, ktorý Davyho rozosmial; potom odkráčal smerom ku kuchynským dverám. „Idem pracovať,“ povedal. „Alebo to aspoň ešte raz skúsiť.“

„Dobre.“ S úsmevom som prikývla, ale v skutočnosti som túžila po tom, aby som sa sama mohla vrátiť k svojej práci. Editor časopisu, ktorý ležal na stole, ma požiadal, aby som napísala

sériu článkov o Desatore, ale zatiaľ som veľmi nepokročila. Lenže hlavou rodiny bol Bill a ja, ako mi pripomínal nielen on, ale aj spoločnosť, som sa mala starať o teplo domova.

Chlapci odbehli do izby určenej na hranie, nachádzajúcej sa vedľa kuchyne, a rozprávali sa jazykom, ktorému rozumeli iba oni dvaja. Váhala som. „Bill, odpísal nám C. S. Lewis,“ zvolala som nakoniec.

„No, už bolo načase.“ Zastavil sa na polceste k dverám. „Ako dlho mu to trvalo? Šesť mesiacov? Keď si to prečítaš, hoď mi to na stôl.“

„Ešte som ten list neotvorila, ale viem, že tá téma ťa už veľmi nezaujíma.“

„Aká téma?“

„Boh.“

„Ale samozrejme, že ma zaujíma, Joy. Len nad odpoveďami nerozmýšľam s takou posadnutosťou ako ty. Dopekla, nie som ničím posadnutý tak ako ty.“ Odmlčal sa, akoby zvažoval váhu svojich slov, a potom pokračoval. „Ani nevieš, čo nám píše. Možno nás žiada, aby sme mu už nepísali. Práce má viac než dosť.“

Vnútri som splásla; mala som pocit, že sa zrútil sen o niečom, čo som ešte vlastne ani nevidela, ani nepoznala. „Bill, nemôžem dovoliť, aby môj zážitok nič neznamenal. Nemôžem sa tváriť, že to bol len taký záblesk. Boh tam bol, viem to. Čo to znamená?“

„Tak to ja teda rozhodne neviem. Ale rob si, čo chceš, Pudlík. Odpíš mu, alebo neodpíš. Ja sa musím vrátiť k práci.“

V pracovni som sa triasla zimou. Keby len bolo v našom dome toľko lásky, ako v ňom bolo kníh – na poličkách a stoloch, a ak to bolo potrebné, tak aj na podlahe; len teraz ich tam bolo vyše dvetisíc. Bol v ňom neustály prievan a opäť sa nám míňalo uhlie. Pošlem Davyho von, aby ho priniesol. Pred niekoľkými týždňami sme museli prepustiť vychovávateľku. Ak by sme si ju mohli opäť dovoliť, za peniaze som bola ochotná písať čokoľvek.

Veci sa museli zmeniť, a to rýchlo.

Držala som v ruke list a aj vo svetri mi bola zima. Posadila som sa na zodranú stoličku v hale. Chcela som, aby môj muž pochopil túžbu, ktorú v sebe mám, tú dychtivosť spoznať neviditeľný svet ukrytý vnútri sveta viditeľného. Lewis bol odo mňa o sedemnást rokov starší – skúsenosti aj hľadanie už mal za sebou. Napísala som mu, hľadajúc odpovede, ktoré uspokoja nielen moje srdce, ale aj intelekt.

Rukami som prešla po stúpajúcej a klesajúcej krivke jeho slov. Atrament evidentne pochádzal z modrého plniaceho pera a z každého písmena púšťal do bavlneného papiera drobné kvapky farby. Ovoňala som ho a zacítila len vôňu studeného vzduchu a prachu. Vsunula som prst pod zapečatenú obálku a tešila som sa na každé slovo. Zároveň som však mala zvláštny pocit, že chcem, aby tento zážitok trval čo najdlhšie – čakanie a túžba sú často lacným zdrojom potešenia.

Vážený pán a pani Greshamovci,

začínal,

ďakujem za Váš dlhý a podrobný list.

Usmiala som sa. Dlhý a podrobný teda rozhodne bol.

Očami som rýchlo prebehla na koniec strany. Potrebovala som istotu.

S úctou C. S. Lewis

Napísal nám.

Dostával stovky listov, ale odpísal práve mne.

TRETI A KAPITOLA

*Celý život som milovala toho alebo onoho ducha
mŕtvych mužov, ich bozky a vyhasínajúce oči*

Modlitba pred úsvitom, Joy Davidmanová

Na druhý deň po tom, čo prišiel Lewisov list, som načúvala vetru, v ktorom sa ozývalo volanie zimy. Na stoličke na opačnej strane izby ležala kopa šitia, ale ignorovala som ju a namiesto toho som hľadela von oknom. Chýbali mi prechádzky po našom rozľahlom pozemku a vo vzduchu vôňa kvetov jablone, ktorá sa mi spájala s jarnou záhradou. Tá teraz pokojne spala pod hrubou vrstvou námrazy. Jar sa však vráti; vždy sa vráti.

Ja som sa zas vrátila k práci, k čiernym písmenám na mojom písacom stroji značky Underwood, k prázdnomu papieru, ktorý čakal na to, kým ho zaplním. Túto popoludňajšiu hodinu som si vyhradila na poéziu: darovala som ju sama sebe.

*Vnútri horím a ty mi môžeš zapáliť sviečku / Môžeš si na mňa
posvietiť a ničomu to nepomôže.*

Prestala som písať, odpila som si z čaju a voľné pramene vlasov som si dala za uši. So zatvorenými očami som vo svojom vnútri hľadala ďalšie riadky. Celý život som sa pri písaní inšpirovala vlastnými zamotanými myšlienkami a verila som, že sa mi ich podarí rozmotáť.

„Joy!“ Billov hlas rozbil nehybnosť na márne kúsky.

Jeho hlas odľúkol poetické myšlienky; krehké steblá púpav sa zlomili.

„Som hore,“ zavolala som práve vo chvíli, keď sa objavil. Oprel sa o zárubňu a z úst mu visela cigareta.

„Nefajči v dome.“ Vedela som, že táto veta nič nezmení, ale aj tak som ju povedala.

„Chlapci sú v škole.“ Zhlboka si potiahol a potom cez nos vyfúkol dva husté oblaky dymu. „Nepočula si, že zvoní telefón?“ spýtal sa nakoniec.

Pokrútila som hlavou a ešte viac som sa zababušila do svetra.

„Volali z agentúry Brandt and Brandt. Chcú dohodnúť termín, kedy ti urobia autorskú snímku s Macmillanom na zadnú stranu obálky.“

Volal môj agent kvôli veciam, ktoré sa týkali vydavateľa.

„Ďakujem,“ povedala som trochu rozčúlená z toho, že som zmeškala telefonát a že namiesto mňa s nimi hovoril Bill. „Zavolám im.“

„Si v poriadku?“ spýtal sa, podišiel ku mne a popol odklepol do koša pri stole.

„Som nepokojná. A dnes poobede akosi neviem nájsť tie správne slová. Teda nie také, ktoré by dávali zmysel.“

„Tak prečo nezavolaš Belle a nepovieš jej, aby prišla z mesta na návštevu? Vždy ťa rozveselí.“

„Tiež má plné ruky práce okolo rodiny. A vždy, keď máme čas, obe píšeme. Zatiaľ nám musí stačiť telefón.“

„Táto cesta, ktorú sme si vybrali,“ začal a priložil si cigaretu k perám. „Že obaja budeme písať... Možno sme si mali vybrať niečo jednoduchšie.“ Žartoval; bol to milý moment.

„Ako keby sme si mohli vybrať niečo iné.“ Pozrela som sa naňho. „Chýbajú mi moje básne, Bill. Hrozne mi chýbajú.“

„Robíme to, čo musíme. Vrátiš sa k nim.“ Pobožkal ma na čelo a cigaretu pri tom držal vysoko vo vzduchu. „No a teraz späť k práci.“

Zapol malý ohrievač, ktorý som mala vo svojej pracovni, a zavrel za sebou dvere. Tieto malé prejavy láskavosti často uvoľnili

napätie a pripomenuli mi pocity, ktoré sa teraz zdali už len vzdialenými spomienkami. Opäť som sa otočila k písaciemu stroju. Namiesto poézie som však mala chuť písať odpoveď pánovi Lewi-
sovi. Prešiel však len deň a hoci som nechcela pôsobiť úzkostli-
vým dojmom, uvedomila som si, že v skutočnosti úzkosť cítim.

C. S. LEWIS:

Vaše duchovné hľadanie sa veľmi podobá tomu môjmu. Keď Vás zrazu osloví Najvyšší, je to úžasné, však? Mojou prvou reakciou bol hnev a strach. Rozmýšľam, či ste aj Vy mali rovnaký pocit. Roky, ktoré od toho momentu prešli, trávim tým, že sa to celé snažím pochopiť. Máme to však vôbec pochopiť? Nie som si celkom istý, či práve to bolo dôvodom môjho zážitku. Aj tak sa však o to neustále snažíme. Znie to tak, že už Vás má vo svojej sieti a nemáte veľkú šancu uniknúť.

Môj priateľ Chad Walsh Vám podľa všetkého povedal mnohé o mojom živote, tak mi teraz Vy porozprávajte o tom svojom. Čo ste prežili, pán a pani Greshamovci?

Prestala som čítať. Túžila som to vnímať pomaly a premysle-
ne; nechcela som sa s čítaním ponáhľať, tak ako som sa ponáhľala
takmer so všetkým ostatným. Neustále som sa potkýnala, padala
a opäť vstávala.

Moja minulosť – práve na tú sa pýtal. Nikomu už na mne
dávno nezáležalo – väčšinou záležalo len na tom, čo je na večeru,
či je opraté a či majú deti hotové úlohy.

Vážený pán Lewis,

mimoriadne ma teší, že som dostala Váš list práve počas tejto mrazivej a hroznej zimy, ktorá tu v štáte New York na Nový rok vládne.

A čo teraz? Ako vyjadriť, čo vníma len zahmlene aj človek,
ktorý to práve prežíva? Celý svoj život som hľadala Pravdu alebo
aspoň svoju verziu Pravdy. Ak vôbec existovalo čosi, o čo som sa

neustále snažila, bolo to práve toto – hľadanie upokojovalo moje rozorvané srdce.

Verila som už mnohým veciam a zároveň som verila v máločo. Zničila som sa a dokázala som sa zachrániť.

Odpoveď Vám píše manželka pána Greshama. Ďakujeme Vám za to, že ste nám zodpovedali niektoré naše otázky. Najviac ma prekvapilo, že sa Vám absolútne podarilo vyvrátiť moje tvrdenie, že túžime byť tým, proti čomu musíme bojovať – Váš argument, že ak túžime po čomsi viac, potom to, po čom túžime (Boh), predsa musí existovať. Som si istá, že musíte mať pravdu.

Nepýtate sa ma však na to, či s Vami súhlasím alebo nesúhlasím. Pýtate sa ma na moju minulosť.

Prestala som písať a nadýchla som sa.

Nemala by som byť zábavná a duchaplná? Nemala by som písať také listy, aby sa mu chcelo odpovedať a aby cítil, že máme rovnaké intelektuálne záujmy? Celé tie roky ma pri živote držala práve inteligencia. Rodičia mi (a rovnako aj každému nablízku) neustále pripomínali, že krásou, pôvabom ani šarmom mimoriadne obdarená nie som. Všetky tieto atribúty dokonale vystihovali moju sesternicu Renee. To ona bola tá pekná. Ja som bola múdra.

Pre môj život sú typické masky – ak to tak mám napísať –, práve tie ma vystihujú. Fasádu som zmenila už mnohokrát, ale bolesť a prázdnota boli vnútri neustále prítomné. A teraz už viem, že práve túžba ma dostala na kolena.

Nebolo to príliš vážne?

Nie, pýtal sa ma na to.

Prvú masku som dostala od rodičov: stala som sa Židovkou. Narodila som sa ako Helen Joy Davidmanová. Ale vždy ma volali Joy.

Písala som a mala som zároveň pocit, že to ani nepíšem ja – stránky sa zaplňali slovami vytvorenými čiernym atramentom; sprevádzal ich zvuk kovu na gume. Keď som začula hlasy svojich synov, ktoré mi oznamovali, že už sú doma, list som dokončila.

Po tej zásadnej premene, ktorá otriasla mojimi pevnými ateistickými základmi, nebude mať moja duša pokoj, až kým nenájde odpovede na niektoré duchovné otázky – otázky, ktoré len tak nezmiznú; otázky, ktoré mi práve nedajú spávať. Kto je ten Boh, v ktorého teraz verím? Čo mám robiť s tou Pravdou? Bolo to vôbec naozaj, alebo som opäť uverila v akúsi čarovnú liečbu, ktorá v skutočnosti nič nelieči?

S úctou Joy

Keď som list dopísala, cítila som sa tak, akoby som sa zobudila z dlhého a lenivého spánku. Pocítila som tajnú nádej. Usmiala som sa. Potom som z písacieho stroja vytiahla poslednú stranu, všetky štyri listy som zložila a dala do obálky.

V zimnom popoludní bolo počuť blížiacu sa búrku; deti sa hrali na rytierov bojujúcich o princeznú, manžel sa zatvoril v pracovni a ja som zalepila list určený C. S. Lewisovi. Odhodila som všetky masky.

Chcela som, aby ma spoznal. Chcela som, aby ma videl takú, *aká som*.

ŠTVRTÁ KAPITOLA

*A takáto je múdrosť v unavenej zemi;
nič sa nepýtaj a zatni zuby nad tým, čo potrebuješ*

Selva Oscura, Joy Davidmanová

O devätnásť mesiacov neskôr

August 1951

Keď náš starý a ukašľaný Chevrolet Impala konečne zaparkoval pred letným domom Chada a Evy Walshovcov v štáte Vermont, vonku vládla dusivá augustová horúčava, ktorá sľubovala dážď. Chadovi som sa ozvala kvôli jeho článku, ale postupne sme prostredníctvom telefonátov a listov nadviazali intelektuálne a duchovné priateľstvo. S manželkou a so štyrmi dcérami nakoniec navštívil našu farmu v štáte New York. Z Walshovcov sa stali naši blízki priatelia.

Davy a Douglas poskakovali na zadnom sedadle. Z dlhej cesty boli unavení a hladní – svoje starostlivo zabalené chleby zjedli dávno predtým, ako sme prešli hranice štátu New York. Keď sme vchádzali do nádhernej krajiny plnej skalných útesov a stromov obrastených machom, divokých polí a krištáľovo čistých jazier jagajúcich sa v slnečnom svite, Bill silne zvieral strieborný volant.

Obaja sme sa zhodli, že návšteva Chada a Evy predstavuje istú šancu na nápravu nášho vzťahu.

Ráno pred odjazdom mal však nepríjemnú náladu. „Chceš Chada navštíviť iba preto, že má s Lewisom taký blízky vzťah?“ opýtal sa ma, keď sme sa balili.

„To je absurdné,“ odpovedala som, stojac na konci postele s napoly zaplneným kufrom.

Bill otvoril zásuvku na komode a potom sa opäť otočil ku mne. „Veď to bol on, kto ti ako prvý navrhol, aby si Lewisovi napísala.“

„Bill,“ povedala som a prikročila bližšie k nemu, „Chad je najznámejší odborník na Lewisa v celých Spojených štátoch. Je to profesor. A rovnako ako my našiel v strednom veku vieru. Je ti rovnako blízky ako mne. Ak na návštevu nechceš ísť, tak nechodme. Len mi to teraz povedz.“

Bill ma sucho pobozkal; netrafil ústa a bozk dopadol na líce. „Potrebujeme odtiaľto vypadnúť. Potrebujeme si oddýchnuť,“ povedal. „Vo Vermonete by sa nám to mohlo podariť.“

JOY:

Pán Lewis, cítim sa stratená v tom, čo Dante nazýva „tmavým lesom, v ktorom cesta úplne zmizla“. Materstvo je nesebecké. Písanie je sebecké. Zrážka medzi týmito dvoma nepoddajnými pravdami vedie k tomu, že kráčam po tenkom lane. Každý deň z neho padám, a tak všetkým ubližujem.

Ale mojej záhrade sa darí. Vaša už rozkvitla?

C. S. LEWIS:

Pani Greshamová, aj ja som sa stratil v tmavom lese a cítil som sa rovnako. Dôvodom, samozrejme, nebolo materstvo (bolo by to pomerne zvláštne), ale môj život a práca. Boh nám sľúbil, že to tak bude; temnota je súčasťou jeho plánu. Utešenie a povzbudenie rovnako ako Vy nachádzam v prírode a dlhých prechádzkach po Shotover Hille (prídete jedného dňa na návštevu a prejdete sa s nami?). Jediné, čo od nás príroda požaduje, je to, aby sme ju spoznávali a vnímali. Nežiadajte však od nej viac, ako Vám môže dať.

Odo dňa, keď dorazila prvá obálka z Oxfordu, prešiel rok a pol a listy, ktoré som si s pánom Lewisom odvtedy vymenila, sa už nedadli zrátať. Leteli ponad oceán ako vtáky a pri svojom lete sa navzájom míňali. Tieto chvíle som si každý deň zbierala a uchovávala si ich ako poklad. Chcela som sa oň s ním podeliť, chcela som mu ukázať svoj život a čítať o tom jeho. Z jeho listov sa čoskoro stal stredobod môjho života: kým prišiel nový list, neustále som si čítala tie staré.

Jeho kniha *Lev, šatník a čarodejnica* dorazila na americký trh minulý rok, a keď som z nej chlapcom čítala, delila som sa s nimi aj o pána Lewisa. Teraz vyšiel *Princ Kaspián* a toho sme si zobrali na cestu. Predčítavala som ho tak dlho, až sme Aslana, Lucy a Edmunda poznali tak dobre, akoby patrili do rodiny.

C. S. LEWIS:

Ach, áno, v mojich príbehoch vidíte stredoveký vplyv – v prvom rade však ide o môj svetonázor. Profesionálne sa venujem najmä stredoveku; túžim nájsť zmysel, hľadám Pravdu a verím, že príbehy sú na to, aby nás tešili a učili.

JOY:

Vplyvy legendy o kráľovi Artušovi sú vo vašej tvorbe hlboko zakorenené. Museli ste na ňu naraziť veľmi skoro.

C. S. LEWIS:

Kráľ Artuša som objavil už v mladom veku. Aby som bol presný, mal som osem rokov. Teraz vidím, že Vy ste sa v rovnakom veku rozhodli byť ateistkou. V každom prípade má odvtedy kráľ Artuš pravdepodobne veľký vplyv na moju predstavivosť. Spolu s Dantom, Platónom a klasickou gréckou filozofiou – a, samozrejme, mnohými inými vplyvmi. Ako môžeme vedieť, čo všetko našu tvorbu ovplyvnilo? A práve preto musíme dávať pozor na to, čo čítame.

Z jeho listov na mňa dýchal iný život: pokojný, naplnený intelektuálnou intimitou, zábavný a láskavý. Páčil sa mi.

V roku 1951 sa svet medzitým vychýlil zo svojej osi: americký Stredozápad zaplavila veľká voda, na uzavretej základni v štáte Nevada otestovali atómovú bombu, naši muži prichádzali o život v Kórejskej vojne. Perry Como, Tony Bennett a pesnička *I Love Lucy* sa naše obavy snažili rozptýliť hudbou a smiechom, zatiaľ čo Harry Truman odvolal generála MacArthura.

Doma však zúrila iná vojna. Hádky s Billom začali dosahovať príšerné rozmery. Hanbila som sa za to, čo sa z nás stalo, a bola som odhodlaná zmeniť to. Bola som odhodlaná naše manželstvo vylicit.

Len mesiac pred cestou sa Bill opil a po celej izbe rozhádzoval stránky nepodareného rukopisu. Potom schytil poľovnícku pušku a začal sa ňou oháňať.

„Prestaň!“ vykričla som. „Desíš ma a deti spia.“

„Nikdy si mi nerozumela, Joy. Ani raz. Máš dom, ktorý si chcela, slávu, po ktorej si túžila. Ale čo ja?“

„Bill, rozprávaš nezmysly. Si opitý. Polož tú hlúpu pušku.“

„Nie je nabitá, Joy. Prestaň zase zo všetkého robiť drámu.“

Namieril zbraň na strop, stlačil spúšť a vystrelil do stropu dieru. Od strachu vo mne stúpol adrenalín a mala som pocit, že moje srdce je v hrudi uväznené ako vtáča v klietke: rozbehla som sa hore schodmi a bola som taká zmätená, že som si nedokázala spomenúť, kde majú chlapci izbu a či ich náhodou nezasiahla guľka. Kým som vybehla na poschodie, od paniky som sa nevedela ani nadýchnuť; vtedy som si uvedomila, že guľka smerovala do jednej z hosťovských izieb – a naozaj, v podlahe zívala diera.

Bill sa ponáhlal za mnou, pušku mal stále v ruke.

„Fíha,“ povedal a uprene hľadel na triesky vyčnievajúce z podlahy. „Naozaj som si myslel, že nie je nabitá.“

Zabuchla som pred ním dvere, padla na posteľ a triasla sa od zúrivosti. Bola to nedostatočná reakcia, ale nevedela som, čo robiť. Dokázala som sa len viac snažiť. Modliť sa. Robiť viac pre naše manželstvo. A hľadať útechu v listoch, ktoré ma podporovali v hľadaní Pravdy a zmyslu.

C. S. LEWIS:

Môjho brata Warnieho Vaše listy zaujímajú rovnako ako mňa. Pri čítaní Vašich príbehov máva záchvaty smiechu. Čoskoro Vám tiež napíše. Momentálne je hlboko ponorený do výskumu týkajúceho sa zbierky o francúzskej histórii. Spomenul som Vám, že aj on je skvelý spisovateľ?

JOY:

Závidím vám (a tým porušujem prikázanie, nie?) to, akí ste si s bratom blízki, aj to, že žijete spolu. Môj vzťah s bratom je komplikovaný a je to moja chyba. V denníku New York Post vyšla séria článkov pod názvom „Komunistické dievča“, v ktorých som obnažila svoju dušu a vyrozprávala niektoré príbehy z vlastnej minulosti. Opísala som svoju cestu od ateizmu cez komunizmus až ku Kristovi. V tom čase som mala pocit, že o svojej ceste hovorím pravdu a mojím cieľom je integrita. Teraz si však nie som istá. Howie sa za príbehy, ktoré som porozprávala o rodine, hanbil. Bol zdesený, že som sa priznala k činnosti v strane aj k mladíckym nerozvážnostiam, ktorých som sa dopustila. Hnevá sa na mňa a odvtedy so mnou neprehovoril. Je to nesmierna strata. Nepoznáte aj Vy tú bolesť, ktorá vyplýva z toho, že vo svojej tvorbe obnažíte dušu? Nepoznáte to utrpenie, ktoré so sebou prináša?

C. S. LEWIS:

Áno, Joy, tú bolesť dôverne poznám. Keď píšeme pravdu, nie vždy sa dočkáme búrlivého potlesku. Aj tak ju však musíme písať.

V to prvé popoludnie vo Vermonte, po tom, čo som vybalila veci a muži zobrali deti k jazeru, som sa s Evou prechádzala pod ostrým letným slnkom po nekonečných chodníkoch a lúkach plných kvetov, ktoré sa tiahli popri jazere. Opýtala sa ma, ako je na tom naša rodina.

„Je to príliš komplikované,“ povedala som jej. „Snažím sa byť slobodná a kvôli chlapcom mať dobrú náladu, Eva. Chcem, aby

boli šťastní. Sme vďační za to, že sme tu. Nerozprávajme sa teraz o komplikovaných veciach.“

„Aké komplikované veci, Joy? Som tvoja priateľka.“ Odrhla kvet a zasunula si ho za ucho; žlté lupene jej v čiernych vlasoch žiarili.

Nechcela som jej povedať všetko; nechcela som sa sťažovať. Opäť som mala problémy so štítnou žľazou, a tak som bola neustále unavená. Chlapcov trápila astma a alergie. Bill mal sennú nádchu, trpel rôznymi fóbiami a neustále hrozilo, že sa nervovo zrúti. A potom, samozrejme, alkohol. Vždy išlo aj o alkohol. A hlboko vnútri som ho podozrievala, že zase spáva s nejakou ďalšou ženou.

Zahľadela som sa do jej prívetivej tváre a potom som sa opýtala: „Mávaš niekedy pocit, že ide o čosi *viac*, že aj v živote je toho omnoho viac a že nám to akosi uniká? Chcem byť súčasťou širšieho sveta, chcem niečo zmeniť, chcem ho vidieť a cítiť, chcem sa zapojiť. Necítiš aj ty vnútri rovnakú túžbu?“

Pekne sa usmiala. „Ale veď svet meníme tým, že sa staráme o to, čo nám dal Boh v našich deťoch.“

„Myslím niečo iné, Eva.“

„Viem.“ Dotkla sa môjho ramena. „Viem.“

„Chcem vlastný život – srdce, myseľ a dušu. Chcem byť tým, čím *naozaj* som. Chcem, aby mi môj život patril, a zároveň chcem, aby patril aj mojej rodine a Bohu. Nevie, ako to zosúladiť.“

Zasmiala sa. „A chceš na to všetko prísť naraz, že?“

„Áno.“

Pokrútila hlavou. „Nie vždy ide o logiku, ale to vieš aj sama – čítala som tvoje básne.“ Na chvíľu sa odmlčala. „Myslím, že je to aj o odovzdaní sa.“ Dlaňou si zakryla oči pred slnkom a zavolala na jednu zo svojich dcér. „Madeline?“

„Sme v jazere, mamka,“ odpovedala Madeline.

Eva ma chytila za ruku. „Poď, Joy. Poďme sa trochu zabaviť.“

C. S. LEWIS:

Pýtate sa ma na najsmutnejšiu chvíľu? V tom prípade je to jasné – smrť mojej matky, ktorá umrela, keď som mal desať

rokov. Postupne chradla; zožierala ju rakovina. Malo to na mňa veľký vplyv – všetok pocit stabilného šťastia totiž zmizol. Mal som pocit, akoby sa kontinent, na ktorom sa odohrával môj život, ponoril do mora. A mimochodom, volajte ma Jack – tak mi hovoria všetci priatelia.

JOY:

Nie je to azda tak, že zlomové body majú vplyv na náš ďalší život? A ktorý bol ten môj? Možno ich bolo priveľa na to, aby som ich všetky spočítala, ale ak trváte na tom, že si musím vybrať, potom nemôžem opomenúť deň, keď som bola svedkom toho, ako isté mladé dievča spáchalo samovraždu. Bolo to v poslednom ročníku na Hunter College. Sedela som za stolom a učila som sa. Práve keď som zdvihla zrak, zbadala som, že dievča letí ako vták zo strechy budovy na opačnom konci trávniku. Keď dolámaná a zakrvavená dopadla na chodník, vedela som, že už nebudem taká, aká som bola predtým. Potom som zistila, že dôvodom bola chudoba a hlad a som presvedčená, že to bol prvý krok ku komunizmu – to, aké to bolo všetko nespravodlivé.

Som poctená, že ma považujete za svoju priateľku a odte-
raz ste pre mňa Jack. Oslovujte ma, prosím, Joy.

„O čom snívaš, keď snívaš o niečom viac ako o tomto, Joy?“
opýtala sa ma Eva, keď sme schádzali z kopca.

„Keď som bola ešte veľmi mladá a aj dlhé roky potom, neustá-
le sa mi opakoval jeden sen.“

„Povedz mi o ňom.“ Eva sa uprostred chôdze zastavila a sňala
si z očí okuliare.

„Kráčam dole cestou. Vždy sa začína vo štvrti, ktorú poznám,
ale kráčam ďalej, zabočím za roh, som na trávnom chodníku
a zrazu to tam vôbec nepoznám. Ale aj tak idem stále ďalej. Viem,
že som sa stratila, ale z akéhosi dôvodu nemám strach. Chodník
lemujú brezy a duby a ich vysoké konáre ma chránia. Sú tam
krásne narcisy a tulipány, presne také, aké bývali v parkoch, keď

som bola malá. Tráva je hustá a má smaragdovú farbu. Nebojím sa; je to všetko krásne a známe. Kráčam ďalej, až kým sa chodník predou mnou neroztvorí.“

„A čo potom?“ Evu som zaujala.

„Netúžiš po niečom krásnom už len pri predstave toho chodníka? Nemáš pocit, že ti idem porozprávať najkrajší príbeh, aký si kedy počula? Taký, ktorý ti naplní srdce?“

Zasmiala sa. „Máš pravdu. Pokračuj.“

„Chodník pokračuje do večne zeleného lesa, v ktorom sú obrovské skaly a pôda je pokrytá malými hubami a kvetmi,“ povedala som. „To miesto nazývam Rozprávková krajina. A keď do nej prídem, cítim, že mi od šťastia trhá srdce. Ďaleko za kopcom je hrad a jeho veže sa týčia v ústrety oblakom. Ešte nie som pri ňom, ale aj tak viem, že je to miesto, na ktorom niet nenávisti, niet tam ľudského nešťastia. Všetko smutné a príšerné je len klamstvo. Všetko je v poriadku. Vládne tam pokoj.“

„A podarí sa ti niekedy v tom sne dostať sa k hradu?“ opýtala sa Eva.

„Nie.“ Potriasla som hlavou a opäť ma naplnil ten starý známy pocit sklamaní, ktorý som tak často cítila, keď som sa zo sna zobudila. „Zakaždým sa zobudím ešte predtým, ako dorazím do cieľa. Vidím len to, že tam je.“ Odmlčala som sa. „O tom sne som napísala aj Jackovi.“

„Lewisovi? *Toto* si mu povedala? Nevedela som, že ste si takí blízki.“

„Zatiaľ sme sa vôbec nestretli, ale áno,“ zasmiala som sa. „Vieš, čo je úžasné? Že aj on si predstavuje rovnaké miesto. Písal o ňom v *Pútnikovom návrate*. O Rozprávkovej krajine. Nazýva ju síce Ostrov, ale dôležité je to, ako ju opisuje. Dôležitá je tá predstava, že existuje miesto, kde sa nakoniec splnia všetky túžby.“

„Všetci chceme veriť tomu, že nás čaká čosi dokonalé. A voláme to nebesá, Joy.“

„Viem. Ale predsa len existuje jeden rozdiel – o tejto krajine som snívala ešte vtedy, keď som neverila, že existuje aj niečo iné ako to, čo možno vidieť očami. Skutočný význam tohto sna mi odhalila až Jackova kniha.“

„A ten *jeho* pútnik sa do tej krajiny nakoniec dostane?“ opýtala sa, akoby práve to bola najdôležitejšia informácia; a možno aj bola.

„Áno, dostane sa do nej.“

Vydýchla, akoby od úľavy.

JACK:

Joy, musíte byť frustrovaná z toho, že Vám nedokážem zodpovedať všetky Vaše otázky. Ste jeden z najbystrejších ľudí, akých som kedy mal tú česť spoznať. Niekedy však nemám inú odpoveď ako práve tú jeho. A tá znie: „Nasledujte ma.“ Vaše manželstvo a nevery Vášho manžela znejú prišerne, ale zároveň mám pocit, že ste odhodlaná milovať.

JOY:

Áno, pri otázkach, ktoré mi nedajú pokoja, je najlepšie riadiť sa Vašou odpoveďou. Budem sa k tomu vracat' znova a znova: „Nasledujte ma.“

Eva sa na vrchole kopca zastavila a pozorovala Billa a Chada, ktorí ležali na deke a medzi nimi bol piknikový kôš. Všetkých šesť detí bolo pri brehu; špliechali na seba vodu a kričali po sebe. Všade bolo množstvo kvetov, náprstníkov, pečeňovníkov a astier, ktoré s radosťou kvitli a natahovali svoje hlávky naším smerom, akoby sa dožadovali pozornosti.

„Len sa pozri na tento svet,“ povedala som. „Je to taký neuveriteľne krásny zázrak. A tak na ňom chcem aj žiť – odmietam žiť tak, akoby bol život len nekonečným radom povinností.“ Naklonila som sa a odtrhla jeden kvet. Podržala som ho oproti slnku.

„To je krásna myšlienka. Moja drahá, si tá najfascinujúcejšia žena, akú poznám. Som veľmi rada, že si tu.“ Pevne ma objala; potom sme spolu zišli k mužom.

Chvíľu som ostala bez pohnutia stát'. Celé jazero bolo plné našich detí – plávali v ňom a špliechali sa. Bill a Chad sa na deke rukami opierali dozadu, smiali sa a vyzerali veľmi mužne.

Žila som dva životy: jeden, ktorý sa odohrával tu a v ktorom sa slnko svojím teplom načahovalo až k nám. Deti na nás šťastne volali, nad hlavami nám v korunách dubov spievali vtáky a ozýval sa šplechot vody v jazere. No a potom existoval druhý, paralelný život: ten, v ktorom sa moja myseľ zaoberala tým, ako opísať moje pocity k Jackovi. Čas, ktorý som s ním trávila. Čo si z tohto dňa odnesiem, o čo sa s ním podelím? Žila som život, v ktorom som naňho myslela, zatiaľ čo navonok som bola na pikniku s rodinou. Bola som z toho dezorientovaná, ale zároveň ma to upokojovalo.

Opatrne som zišla dole a prišla k deke, na ktorej sedela Eva. Zdvihla hlavu do slnka a radostne sa zasmiala. Závidela som jej. Videla som, že je s manželom a so štyrmi deťmi šťastná.

Chadovu okrúhlu a prívetivú tvár lemovali čierne vlasy. Usmial sa na mňa. „Vitajte, dámy.“ Na pehavých rukách mal štípance od komárov, ktoré si podvedome škrabal.

Eva sa k nemu otočila, on sa sklonil a pobozkal ju na pery. „Čo tu robíte, chlapci?“

Bill sa posadil. „Pudlík,“ zvolal radostným hlasom, akoby som sa práve vrátila odkiaľsi zďaleka. Aj on sa naklonil a pobozkal ma perami sladkými od chianti. Nežne ma pohladil po líci. „Nie si rada, že sme prišli?“ Otočil sa späť k Chadovi. „Ako sa vám len dokážeme odvdáčiť?“ Zrazu vyskočil na nohy a rozbehol sa s deťmi do vody. Schytil Davyho, zodvihol ho nad hlavu a vbehol s ním do jazera. Sprevádzali ho nadšené výkriky.

JACK:

Prečítal som si esej o Vašej premene nazvanú „Najdlhšia cesta“. Som v úžase nad tým, ako sa Vám podarilo vysvetliť to, čo sa takmer nedá vyjadriť – silu premeny a uvedomenie, že ateizmus je príliš jednoduchý. Napísali ste to úžasne. Máločo v našom svete je také jednoduché, ako sa na prvý pohľad zdá, a ak sa chce niekto zahĺbiť tak, ako ste sa zahĺbili Vy, Joy, musí byť pripravený na to, že ho čaká komplikovaná cesta. Väčšina ľudí na to pripravená nie je. Je pre mňa ctôu, že ste v eseji spomenuli moju tvorbu. Ďakujem.

JOY:

V eseji konštatujem, že odkedy som zažila onú polminútu, pomaly a postupne sa zo mňa stáva iný človek. A prvýkrát za veľmi dlhý čas tú zmenu opäť cítim – je to prerod smerom k novému životu s mojím skutočným ja.

Áno, samozrejme, že som spomenula Vašu prácu. Rady skúseného diabla aj Veľký rozvod prebudili spiace časti môjho duchovného života. Chvíľu to trvalo, ale Vaše príbehy vo mne pracovali, až kým som nebola pripravená. Nie je to tak so všetkými príbehmi? Boli ste to však Vy, Jack, kto mi ukázal, kde som sa vo svojej intelektuálnej analýze mýlila. Vaše slová neboli posledným, ale prvým krokom v mojom prerode.

Chad zodvihol fľašu chianti, nalial z nej do pohára a podal mi ho.

Eva sa pozrela na Billa v jazere a stíšila hlas, akoby sa so mnou chystala podeliť o tajomstvo. „Chcem vedieť, ako sa to všetko začalo,“ povedala a vrátila sa k rozhovoru o Jackovi. „O čom si vy dvaja píšete?“

„O všetkom. O knihách. O teórii. Na pokračovanie sa hádame o antikoncepcii. Píšeme si o láske. O mytológii. O našich snoch. O tom, na čom pracujeme.“ Zasmiala som sa. „Nie je nič, o čom by sme si nemohli písať.“

Eva sa usmiala. „Svet je plný učených mužov, ktorí by boli veľmi šťastní, ak by si s nimi Lewis písal o filozofii a snoch.“

„Eva, mám pocit, akoby všetko, čo som v živote prečítala a napísala, smerovalo práve k tomuto priateľstvu.“

„Ja takýto pocit nemám z ničoho.“ Eva sa na mňa usmiala. „Okrem mojich dievčat.“

„A čo ja, láska?“ opýtal sa Chad a pritiahol si ju k sebe.

„A z teba.“

Pozrela som sa na Billa na okraji vody; zo vzdialeného okraja prístaviska hádzal Davyho do vody.

Písala som o Desatore, ale vo svojom vlastnom živote som s jeho významom zápasila. Áno, bola som odhodlaná manželstvo

udržať. Chcela som, aby nám to s Billom vyšlo, ale neustále som myslela na to, čo poviem alebo napíšem inému mužovi a akej odpovede sa dočkám. Nebola to nevera, ale čo to bolo?

JACK:

Pýtali ste sa na mytológiu. To Tolkien (čítali ste už jeho knihy?) ma presvedčil o jedinom pravdivom mýte – O Ježišovi Kristovi. Nebol to pre mňa jednoduchý prerod, skôr sa podobal na celonočný rozhovor na brehu rieky.

JOY:

Samozrejme, že som čítala Hobita (a čítala som ho aj synom). Je to výnimočné dielo. Čo sa týka mýtu, kedysi som sa hanbila za to, že ma zaujíma mytológia a fantastika, ale práve vďaka nim som našla aspoň nejaký zmysel vo svete, ktorý mi zmysel nedával. A teraz som za to vďačná, pretože práve vďaka tomu som sa dostala k Vaším knihám a k vlastnému presvedčeniu. Na MacDonalдовых Snívajúcich ľuďoch som narazila, keď som mala dvanásť rokov a nudila som sa v školskej knižnici. Kedysi som verila iba v trojrozmerný svet, ale túžila som po svete štvorrozmernom a práve tieto príbehy mi dali ten chýbajúci rozmer. Pri spätnom pohľade sa zdá, že ide o veľkolepý plán – každý z tých príbehov bol ďalším krokom na ceste tam, kde som dnes.

JACK:

Fíha! Aká krásna náhoda – práve Snívajúci ľudia stáli pri zrode mojej predstavivosti; a teraz sa dozvedám, že práve takto ste sa dostali k mojim knihám. Veľmi sa teším, že si píšem s niekým, koho obdivujem a na koho správy sa teším. Váš ďalší list očakávam s veľkou radosťou.

Chad sa postavil a pridal sa k Billovi a deťom vo vode. Poriadne som si odpila z chianti a počkala, kým sa mojím vnútrajškom rozleje teplo. V diaľke sa ozvalo hrmenie.

„Len nech zase neprší,“ zastonala Eva. Prevalila sa na druhý bok a pozorovala ma.

„Ako sa ti tento rok podarilo prežiť?“ opýtala sa. „Keď je toľko vecí inak, ako by malo byť?“

Nohy som si zložila pod seba a prázdny pohár som položila bokom na trávnu. „Vďaka deťom. A písaniu. Snažila som sa dostať čo najbližšie k Bohu či vlastne k tomu, čo som z neho zatiaľ spoznala. Stále ešte nemám v kresťanstve tak jasno, ako máš podľa všetkého ty.“

„Ja v tom teda určite jasno nemám.“ Podoprela si bradu rukou. „Nikto z nás v tom nemá jasno.“

„A budeme mať v tom jedného dňa vôbec jasno? Ty veríš omnoho dlhšie ako ja.“

„Nemyslím, Joy. Je to postupný proces. Neustály proces, prechod do nového života – alebo v ideálnom prípade to tak je.“

„Nový život.“ Tie slová som vyslovila tak, akoby som ich chcela ochutnať.